

Dr Hans-Joachim Spanger
Listopad 2025

Współpraca polsko-niemiecka w zakresie polityki bezpieczeństwa: warunki, stanowiska, projekty

*Z serii „W polu oddziaływania
niemieckich i polskich interesów”*

Impressum

© 2025 FES (Friedrich-Ebert-Stiftung)

Wydawca:

Fundacja im. Friedricha Eberta w Warszawie
ul. Poznańska 3/4, 00-680 Warszawa
<https://polska.fes.de/>

Odpowiedzialny za treść:

Dr Max Brändle, dyrektor Fundacji im. Friedricha Eberta w Warszawie

Zamówienia i kontakt:

polska@fes.de

Projekt i skład:

Katarzyna Błahuta

Poglądy wyrażone w niniejszej publikacji nie muszą odzwierciedlać stanowiska Fundacji im. Friedricha Eberta (FES).

Komercyjne wykorzystanie mediów wydanych przez FES bez pisemnej zgody FES jest zabronione.

ISBN 978-83-64062-80-3

Więcej publikacji Fundacji im. Friedricha Eberta można znaleźć tutaj:

➤ www.fes.de/publikationen

Dr Hans-Joachim Spanger
Listopad 2025

Współpraca polsko-niemiecka w zakresie polityki bezpieczeństwa: warunki, stanowiska, projekty

*Z serii „W polu oddziaływania
niemieckich i polskich interesów”*

Spis treści

1. Aktualna sytuacja	3
2. Dyskurs dotyczący polityki bezpieczeństwa i obrony	6
Rosja i wojna na Ukrainie	6
Rola i przyszłość NATO	7
Obrona transatlantycka i/lub europejska	7
3. Wspólne projekty – zalecenia i pomysły	8
4. Źródła i literatura uzupełniająca	10

Dr Hans-Joachim Spanger

Współpraca polsko-niemiecka w zakresie polityki bezpieczeństwa: Warunki, stanowiska, projekty

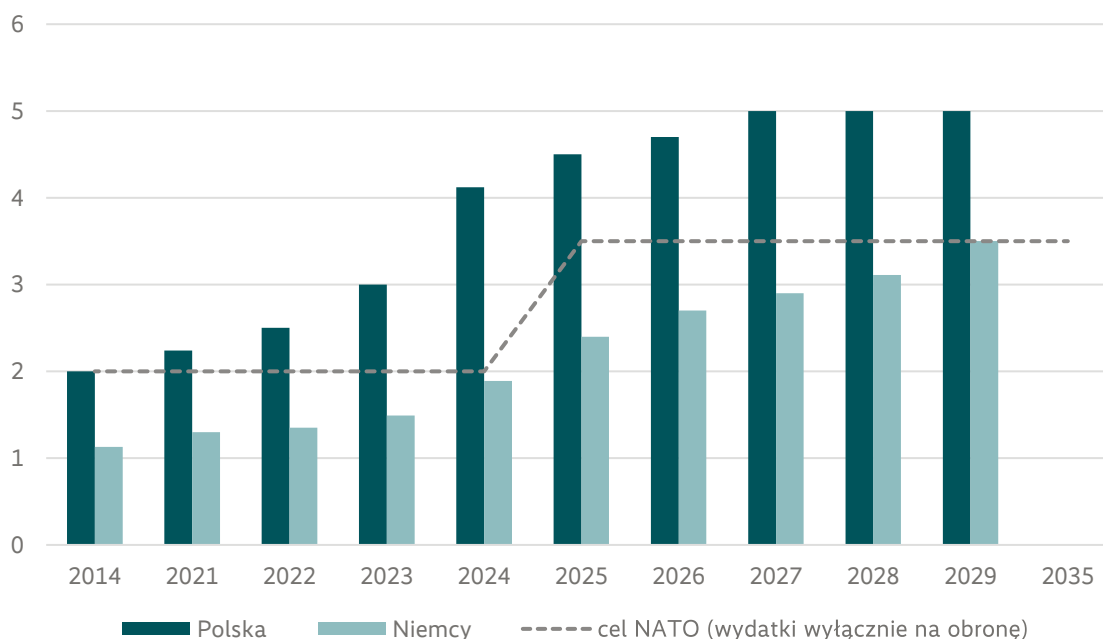
1. Aktualna sytuacja

Niemcy i Polska dążą do wspólnego, choć w istocie konkurencyjnego celu: zbudowania najsilniejszych sił lądowych w europejskiej części NATO. Powodem tego jest postrzeganie zagrożenia, które od początku pełnej inwazji Rosji na Ukrainę w 2022 r. jest takie samo w obu krajach i wymaga zmiany podejścia do polityki zbrojeniowej. Długoterminowym celem jest stworzenie wiarygodnego środka odstraszania militarnego.

*Po rosyjskiej inwazji na Ukrainę
Polska szybciej zareagowała
zwiększeniem wydatków na obronność*

Jednak jeszcze kilka miesięcy temu tempo rozwoju obu krajów było bardzo różne. **Polska** rozpoczęła swój program

zbrojeń z impetem bezpośrednio po pełnoskalowej inwazji Rosji na Ukrainę w lutym 2022 r., opierając się na „ustawie o obronie ojczyzny”, która została przyjęta przez Sejm praktycznie jednogłośnie (przy pięciu wstrzymujących się głosach skrajnie prawicowej „Konfederacji Wolność i Niepodległość”) w trybie przyspieszonym 22 marca 2022 r. Ustawa przewidywała podwyższenie wydatków na obronność już w 2023 r. do 3% PKB, podczas gdy wcześniej celem było 2,5% w 2026 r. (po tym, jak od 2014 r. budżet utrzymywał się na poziomie nieco powyżej 2%). Wydatki szybko rosły dalej: w 2024 r. osiągnęły 4,12% PKB – najwyższy poziom w NATO – w 2025 r. budżet wzrósł do 4,5%, a na kolejne lata przewidziano 4,7% (2026) i 5% (2027) – cel, który NATO na szczycie w czerwcu 2025 r. wyznaczyło dopiero na rok 2035 (przy czym w NATO 1,5% PKB ma przypadać na obszary cywilne, ale „związane z obronnością i bezpieczeństwem”). W związku z tym Polska od lat znacznie wyprzedza swoich sojuszników pod względem wysiłków w zakresie polityki obronnej.

Rząd federalny ogłosił wprowadzić już 27 lutego 2022 r., czyli pięć dni po wkroczeniu wojsk rosyjskich na Ukrainę, „Zeitenwende” i przeznaczył dla Bundeswehry „fundusz specjalny” („Sondervermögen”) w wysokości 100 mld euro, ale potem nie działo się zbyt wiele. Dopiero w 2024 r. Niemcy osiągnęły cel 2% PKB, potwierdzony przez NATO w 2014 r. podczas szczytu w Walii po aneksji Krymu przez Rosję (w 2021 r. było to jeszcze 1,3% PKB). Było to możliwe tylko dzięki finansowaniu kredytowemu specjalnego funduszu „Sondervermögen”, dzięki któremu do 2027 roku miały zostać spełnione wytyczne NATO. Do czasu utworzenia nowego rządu federalnego w maju 2025 roku nie było przełomu. Dopiero zawieszenie ograniczenia zadłużenia wynikającego z ustawy zasadniczej w zakresie wydatków na obronność na początku marca 2025 r. umożliwiło drastyczne zwiększenie regularnego budżetu obronnego ponad fundusz specjalny: z 86,4 mld euro w 2025 r. (w tym 25 mld euro ze funduszu specjalnego plus 9 mld euro pomocy dla Ukrainy, co daje łącznie 2,4% PKB), do 136 mld euro w 2028 r. (po raz pierwszy bez funduszu specjalnego), a następnie do 153 mld euro w 2029 r., czyli 3,5% PKB, również przed terminem wyznaczonym przez NATO na 2035 r. Mocne przyspieszenie niemieckich wysiłków po typowym dla Niemiec biurokratycznym okresie przygotowań do przyswojenia „Zeitenwende” od 2024/25 r., ma wyraźny powód wynikający z polityki zagranicznej: powrót Donalda Trumpa do Białego Domu.

W obu krajach środki te przeznaczone są na realizację szeroko zakrojonych planów rozbudowy i modernizacji, niezależnie od aktualnych – choć tajnych – celów NATO w zakresie zdolności operacyjnych. **Niemcy**, w obliczu poważnych luk spowodowanych „dywidendą pokoju”, po raz

pierwszy od dawna zamierzają ponownie w pełni wyposażać duże formacje wojsk lądowych. Planowana jest dywizja pancerna dla Tier 1 sił szybkiego reagowania, zgodnie z aktualnym modelem NATO New Force Model. Bundeswehra priorytetowo postrzega swoje działania w Europie Środkowej i Północno-Wschodniej, dlatego też od 2027 r. w ramach wspomnianej dywizji na Litwie stacjonować będzie w pełni wyposażona brygada licząca 5000 żołnierzy. Druga w pełni wyposażona dywizja ma również powstać do 2027 r. Do tego dochodzą jednostki sił powietrznych i marynarki wojennej, łącznie 200 samolotów i okrętów. Ogółem Niemcy zobowiązują się do zapewnienia 35 000 żołnierzy dla sił NATO gotowych do szybkiego działania (Tier 1 i 2). Ponadto Niemcy, zgodnie ze swoją tradycją, idą „na całość” i planują udostępnić NATO również jednostki trzeciej dywizji, składającej się z lżej uzbrojonych tzw. sił szybkiego reagowania. Łącznie stanowi to 10 procent całkowitych zdolności sojuszu w Europie. Jedynie planowana czwarta dywizja do ochrony terytorium kraju nie byłaby tym objęta. W lipcu 2025 r. liczebność Bundeswehry wynosiła łącznie 182 984 żołnierzy, planowane jest zwiększenie jej do 260 000 żołnierzy czynnej służby i do 200 000 rezerwistów.

Bundeswehrę tworzy obecnie 182 984 żołnierzy – planowane jest zwiększenie liczby czynnych żołnierzy do 260 000 i rezerwistów do 200 000

Model ten wymaga oprócz personelu znacznego wzrostu liczby systemów uzbrojenia. Mimo priorytetowego traktowania obrony powietrznej, dalekosiężnej broni precyzyjnej,

systemów bezzałogowych we wszystkich wymiarach, cyfryzacji i zdolności dowodzenia, w tym sztucznej inteligencji, znaczne inwestycje są przeznaczane na konwencjonalne systemy wielkoskalowe. W 2024 r. zamówiono już 105 nowoczesnych czołgów bojowych Leopard 2A8 (rozważa się zamówienie do 1000 platform z łącznej liczby 1400 przeznaczonych do wyposażenia planowanych dywizji). Konkuruje to jednak z niemiecko-francuskim projektem zbrojeniowym Main Ground Combat System (MGCS) jako planowanym zamiennikiem Leoparda od 2040 r. (i wskazuje tym samym na podstawowy problem europejskich zamówień zbrojeniowych: unilateralizm i egoizm narodowy). Do tego dochodzi 500 czołgów wsparcia, 2500–5000 kołowych pojazdów opancerzonych GTK Boxer (w tym m.in. 500–600 czołgów przeciwlotniczych Skyranger i 150 czołgów przeciwlotniczych z rakietami), 350 transporterów opancerzonych Puma (planowane jest zakupienie kolejnych 400–600 egzemplarzy), a także pojazdy kołowe oparte na fińskim modelu Patria (w perspektywie ponad 1000 egzemplarzy) oraz 300 wielokrotnych wyrzutni rakietowych Puls we współpracy z Izraelem.

W przypadku sił powietrznych planowane jest zwiększenie liczby samolotów bojowych do około 200 (35 samolotów bojowych F-35A zamówionych już w 2022 r. w USA oraz 20 dodatkowych samolotów Eurofighter), 60 śmigłowców transportowych Chinook, a w zakresie obrony powietrznej – system obrony przeciwlotniczej Arrow 3, modernizację systemów Patriot oraz zakup kolejnych 12 systemów IRIS-T-SLM. W przypadku marynarki wojennej chodzi między innymi o położenie stępki pod osiem fregat przeciwlotniczych F 127 (obecnie istnieje sześć fregat F 126 i cztery fregaty F 125). W zakresie dronów Bundeswehra dysponuje obecnie 618 urządzeniami, głównie do celów rozpoznawczych, a planowane jest zakupienie 8000 dronów do zastosowań lokalnych oraz, we współpracy z USA, 400 bezzałogowych „współpracujących samolotów bojowych” (CCA), 12 bezzałogowych okrętów podwodnych i 18 systemów Future Combat Surface Systems. Gruntowny remont 600 pocisków manewrujących Taurus (i zakup 1000 kolejnych) oraz amerykański system Typhon do stosowania pocisków manewrujących dalekiego zasięgu i pocisków Standard Missiles-6 (SM-6) mają na celu poprawę zdolności do przeprowadzania głębokich uderzeń lub wręcz ich stworzenie. W kontekście zależności od Ameryki rozbudowa satelitarnego systemu rozpoznania i łączności (konstelacja satelitów Bundeswehry SATCOMBw) od 2025 r. stała się kwestią szczególnie pilną wg najnowszych informacji zostanie sfinansowana w ramach projektu krajowego kwotą 35 mld euro w ciągu pięciu lat.

Polska planuje do 2035 r. zbudować najsilniejszą armię w Europie, składającą się z sześciu silnych dywizji zmechanizowanych. Obecnie to zamierzenie jest jednak dalekie od rzeczywistości, zarówno pod względem personalnym, jak i materialnym. Planowana jest łączna liczba 300 000 żołnierzy, w tym 50 000 sił obrony terytorialnej. Obecnie liczba ta wynosi 206 000, z czego 130 000 to żołnierze zawodowi. Ponadto do 2039 r. ma zostać utworzona „aktywna” rezerwa licząca 150 000 żołnierzy.

W Polsce liczebność armii ma wzrosnąć o jedną trzecią – z obecnych 206 000 do 300 000 żołnierzy

Aby zapewnić oddziałom niezbędny sprzęt, Polska rozpoczęła w 2022 r. szeroko zakrojony program zakupów, który miał na celu zarówno zastąpienie dominujących do tej pory systemów radzieckich, jak i szybkie wypełnienie luk powstałych w 2022 r. w wyniku transferu dużej ilości uzbrojenia na Ukrainę (250 do 300 radzieckich T-72, 80 pochodzących od nich polskich czołgów PT-91 Twardy i 14 Leopard 2A4, łącznie 40% sprzętu sił lądowych). Obliczenia pokazują, że odpowiednie wyposażenie docelowych formacji zmechanizowanych wymaga łącznie do 1700 czołgów bojowych, 3000 transporterów opancerzonych i 2000 systemów artyleryjskich. Pomimo tempa działań, obejmujących zawarcie obszernych umów ramowych z amerykańskimi i koreańskimi firmami zbrojeniowymi oraz rozpoczęcia dostaw, Polska jest jeszcze daleko od osiągnięcia tego celu: według oficjalnych danych do końca 2025 r. dostarczonych zostanie średnio tylko 15–20% nowego sprzętu, co oznacza, że na razie kraj ten pozostaje znacznie poniżej poziomu wyposażenia sprzed rozpoczęcia wojny na Ukrainie.

Jeśli chodzi o czołgi bojowe, Polska dysponuje 233 czołgami Leopard 2 pochodzącymi z zasobów Bundeswehry (w tym 105 nowocześniejszymi Leopard 2A5, 14 Leopard 2A4 i innymi 128, które – po znacznych opóźnieniach – do 2027 roku mają zostać zmodernizowane do standardu 2PL o podwyższonej wartości bojowej); ponadto 116 amerykańskimi czołgami M1A1 Abrams (kolejne 250 czołgów M1A2 Abrams jest w trakcie dostawy) i wreszcie 180 koreańskimi czołgami K2 Black Panther (umowa ramowa zawarta w 2022 r. przewiduje łącznie 820 czołgów, które mają być produkowane głównie w Polsce – jednak brakuje do tego odpowiednich mocy produkcyjnych i środków finansowych). Wozy opancerzone są polskiej produkcji (482 kołowe wozy opancerzone Rosomak na bazie fińskiego Patria oraz 1000 wozów opancerzonych Borsuk, które w większości zostaną dostarczone dopiero w nadchodzących latach). W przypadku artylerii rakietowej są to również systemy amerykańskie i koreańskie: Polska zamówiła ekstrawagancką liczbę 468 modułów ogniowych HIMARS, z których jednak do tej pory dostarczono tylko 18 (tempo produkcji w USA wynosi 20 systemów rocznie), a także 290 K239 Chunmoo z Korei, które mają być gotowe do użytku do 2029 roku. W przypadku mobilnych haubic 155 mm chodzi o systemy polskie (266 AHS Krab) i koreańskie (364 K9 Thunder), z których większość została już dostarczona, a umowy ramowe przewidują dalsze uzupełnienia. W przypadku obrony powietrznej są to również systemy amerykańskie i polskie (6 zamówionych baterii Patriot i 23 baterie polskiego systemu obrony powietrznej Narew). W przypadku sił powietrznych są to wyłącznie systemy amerykańskie i koreańskie, które mają zostać dostarczone do 2032 r.: 32 samoloty F-35A, 48 zmodernizowanych samolotów F-16, 48 lekkich samolotów bojowych FA-50 z Korei oraz 96 śmigłowców bojowych Boeing AH-64E Apache

i 32 śmigłowce wielozadaniowe Leonardo AW149. W składzie pozostaje jeszcze 14 samolotów MiG-29 i 11 Su-22, które jednak, w zależności od rozwoju nowoczesnych maszyn, zostaną prawdopodobnie przekazane Ukrainie.

Tak zwana „Tarcza Wschód” ma zabezpieczyć granicę z Kaliningradem i Białorusią

W maju 2024 r. rząd ogłosił specjalny projekt: utworzenie Narodowego Programu Odstraszenia i Obrony „Tarcza Wschód”, fortyfikacji wzorowanej na linii Maginota, z zapo-rami przeciwczołgowymi i zabezpieczeniami elektronicznymi, wzdłuż granicy z rosyjskim obwodem kaliningradzkim i Białorusią. Tarcza ma być gotowa w 2028 r., a jej koszt szacuje się na 2,5 mld euro. Po udostępnieniu przez Europejski Bank Inwestycyjny miliarda euro program jest obecnie traktowany jako projekt europejski – jednak przed debatą na temat pilnej potrzeby stworzenia „muru dronowego”.

2. Dyskurs dotyczący polityki bezpieczeństwa i obrony

Niemcy i Polskę łączy lekcja wyciągnięta z II wojny światowej, którą można ująć w podwójnej formule „nigdy więcej” i „nigdy więcej sami”. Jednak wnioski są bardzo różne – w przypadku Niemiec z perspektywy sprawcy, w przypadku Polski z perspektywy ofiary. „Never again” oznacza zatem dla niemieckiej polityki, że z niemieckiego terytorium nigdy więcej nie może wyjść wojna, a dla polskiej – że Polska nigdy więcej nie może stać się ofiarą. Praktyczną konsekwencją tego po stronie polskiej jest zdolność obronna kraju, a po niemieckiej współpraca. W przypadku podejścia do Rosji prowadziło to regularnie do znacznych nieporozumień.

Rosja i wojna na Ukrainie

W polskim postrzeganiu niemieckie wysiłki na rzecz dialogu i odprężenia w stosunkach z Moskwą – nawet po aneksji Krymu w 2014 r. – były albo wyrazem egoizmu gospodarczego (hasło: Nord Stream 1 i 2), albo ignorancji geostrategicznej (hasło: trzymanie się przez Niemcy ograniczeń dotyczących stacjonowania sił zbrojnych określonych w Akcie podstawowym NATO-Rosja z 1997 r.), a wszystko to kosztem Polski. Z kolei w niemieckim postrzeganiu upór Polski był przede wszystkim wyrazem nieprzepracowanej traumy. Pełna inwazja Rosji na Ukrainę w 2022 r. zniwelowała te różnice, ale po obu stronach pozostała utajona nieufność: po stronie polskiej obawa, że Berlin może ponownie powrócić do starej polityki porozumienia, a po stronie niemieckiej, że Polska poprzez swój militarizm może wciągnąć NATO w wojnę.

W Polsce panuje powszechna zgoda co do tego, że Rosja powinna ponieść strategiczną porażkę w prowadzonej przez

siebie wojnie i że kraj ten stanowi trwałe zagrożenie dla pokoju w Europie. Dotyczy to również polskiej lewicy zarówno w rządzie, jak i poza nim (Nowa Lewica, Razem, czasopismo Krytyka Polityczna). Nie pozostawia ona wątpliwości co do kategorycznego sprzeciwu wobec rosyjskiego imperializmu, któremu można zapobiec jedynie poprzez zdecydowaną porażkę Moskwy i obalenie reżimu Putina. Odmienny pogląd przedstawiają jedynie postacie marginalne, takie jak skrajnie prawicowy libertariański polityczny klaun Janusz Korwin-Mikke lub paleokonserwatywny antysemita Grzegorz Braun (przewodniczący „Konfederacji Korony Polskiej”, do 2025 r. w sojuszu z „Konfederacją Wolność i Niepodległość”).

W Polsce również polityczna lewica postrzega Rosję jako trwałe zagrożenie dla Europy

W Niemczech natomiast używa się mniej jasnego sformułowania, że Ukraina nie może przegrać wojny. Co prawda niemiecka polityka również zdiagnozowała otwartą wojnę jako „punkt zwrotny” w skali europejskiej, a nawet globalnej. Jednak już wtedy kanclerz Olaf Scholz stwierdził, nawiązując do słynnego sformułowania Eгона Bahra: „Tak, bezpieczeństwo w Europie nie jest na dłuższą metę możliwe przeciwko Rosji”, co oznacza, że konfrontacja może trwać nieprzewidywalnie długo, ale ostatecznie musi doprowadzić do nowej współpracy. Formuła Harmela z 1967 r., łącząca odstraszenie militarne z dyplomatycznym zbliżeniem, lub „uznanie realiów” i przezwyciężenie ich „małymi krokami”, jak w socjalliberalnej polityce wschodniej lat 70., są uważane za socjaldemokratyczne odniesienia dla polityki, która nie stawia jednostronnie na środki militarne – nawet jeśli w SPD (a także CDU) nie ma cienia wątpliwości, że obecnie poprzez dalsze wsparcie należy zapewnić Ukrainie korzystną pozycję negocjacyjną.

W niemieckim spektrum politycznym tylko dawna pacyfistyczna partia Zieloni całkowicie zgadza się z polskim konsensusem dotyczącym zwycięstwa i zmiany reżimu

W niemieckim spektrum politycznym jedynie dawna pacyfistyczna partia Zieloni całkowicie zgadza się z polskim konsensusem dotyczącym zwycięstwa i zmiany reżimu. Więcej jest natomiast krytyków, choć nie są wywodzą się oni z jednego środowiska partyjnego. Rosyjska wojna na Ukrainie wywołała fundamentalny kryzys tożsamości w partii Die Linke, ponieważ tak ostro potępiany imperializm nagle okazał się obecny nie tylko na Zachodzie, ale także na Wschodzie, w postaci „wielkorusyjskiego szowinizmu” i „autorytarnego kapitalizmu oligarchicznego”. Nie należy jednak reagować na to „reakcyjnym popadaniem w militarizm”. Wśród polskiej lewicy takie wnioski nie występują, mimo pojawiającego się pytania, czy cel NATO wynoszący 5% nie jest zbyt ambitny,

zwłaszcza że obciążenia związane z obronnością w obecnych warunkach *nolens volens* zagrażają wydatkom społecznym (niezbędnym zarówno z etycznego, jak i politycznego punktu widzenia). Jeszcze mniej obecna w Polsce jest retoryka AfD w kontekście postaci takich jak Viktor Orbán. W wypowiedziach tej partii nie pojawia się Rosja jako agresor, a ona sama ubolewa przede wszystkim nad tym, że wojna blokuje dążenie do stworzenia reakcyjnej i antyzachodniej kontynentalnej osi Berlin-Moskwa – co u każdego Polaka wywołuje traumatyczne skojarzenia.

Rola i przyszłość NATO

„Never alone” jest podstawą silnego zakorzenienia w sojuszu zarówno Polski, jak i Niemiec. W obu przypadkach NATO jest postrzegane jako „niezbędny fundament bezpieczeństwa niemieckiego, europejskiego i transatlantyckiego”, jak stwierdzono w pierwszej niemieckiej strategii bezpieczeństwa narodowego z 2023 r. W Niemczech panuje co do tego powszechna zgoda. W przypadku Polski minister spraw zagranicznych Radosław Sikorski sformułował to w przemówieniu programowym wygłoszonym przed Sejmem wiosną 2024 r.: „Fundamentem bezpieczeństwa Polski pozostaje sojusz transatlantycki z wiodącą rolą Stanów Zjednoczonych. Naszym celem jest utrzymanie i wzmocnienie zaangażowania amerykańskiego w Europie, a zarazem wzmocnienie europejskiego filaru Sojuszu, w duchu strategicznej harmonii działań NATO i Unii Europejskiej.” To również należy do ogólnego konsensusu, jednak częścią wewnętrznej debaty politycznej z rządem kierowanym przez PO, zainicjowanej przez opozycyjny PiS, jest przeciwstawianie Europy Stanom Zjednoczonym, a UE NATO – nawet pod rządami amerykańskiego prezydenta, który nie przepuszcza żadnej okazji, aby zasiał wątpliwości co do swojej solidarności sojuszniczej.

Oba kraje są mocno zakorzenione w NATO pod hasłem „Never alone”

Już w trakcie pierwszej kadencji Trumpa rządzący wówczas w Warszawie PiS zabiegał o nawiązanie wyjątkowych, specjalnych stosunków, odcinając się od swoich europejskich sojuszników, oferując „Fort Trump” i osiągnął w ten sposób dwustronne porozumienie w sprawie stacjonowania wojsk amerykańskich. Najwyraźniej stało się to przede wszystkim z powodu więzi ideologicznej, ponieważ dystans Trumpa do NATO i jego demonstracyjne przywiązanie do władcy Kremla, Putina, już wtedy zupełnie nie pasowały do systemu odniesień polityki bezpieczeństwa Warszawy. W obliczu wojny na Ukrainie niejasna polityka amerykańskiego prezydenta wobec Rosji przyjmuje jednak znacznie bardziej niebezpieczny kierunek unilateralny. Nie przeszkodziło to nowo wybranemu prezydentowi z ramienia PiS, w odbyciu swojej pierwszej podróży zagranicznej – jeszcze przed złożeniem wizyty u papieża – do Waszyngtonu, skąd przywiózł obietnicę Trumpa, że amerykańskie wojska pozo-

staną w Polsce. Jak mało wiarygodne są takie zapewnienia w obliczu zmienności i egomanii w podejmowaniu decyzji przez amerykańskiego prezydenta, pokazała nieco później reakcja na rosyjską prowokację z użyciem dronów z 10 września, którą Trump po długim milczeniu zbagatelizował jako potencjalny „błąd”.

W Polsce ostateczną gwarancję bezpieczeństwa nadal postrzega się w Waszyngtonie

Mimo że zdecydowanie proeuropejska polityka polskiego rządu czerpie dodatkową legitymizację ze sceptycyzmu wobec wiarygodności sojusznika amerykańskiego – Donald Tusk: „Każdy odpowiedzialny polityk dzisiaj musi postawić na Europę uzbrojoną, pewną swojej siły, z zaufaniem do samych siebie, solidarną” – ostateczna gwarancja bezpieczeństwa nadal znajduje się w przeważającej mierze w Waszyngtonie. Wypowiedzi takie jak ta Friedricha Merza bezpośrednio po wyborach do Bundestagu w 2025 r. są w Warszawie trudne do wyobrażenia: „interwencje Waszyngtonu były nie mniej dramatyczne, drastyczne i ostatecznie bezcelne niż interwencje, które widzieliśmy ze strony Moskwy”, z czego wywnioskował, „że krok po kroku naprawdę osiągamy niezależność od USA”. Podobne opinie można usłyszeć również w niemieckich kręgach zajmujących się polityką bezpieczeństwa, na przykład gdy Trump jest określany jako „zagrożenie dla bezpieczeństwa Europy” lub nawet jako „przeciwnik”. Dotąd retoryka ta nie miała jednak praktycznych konsekwencji w Niemczech. Przypomina to – pomijając kwestię ponownego zbrojenia – pierwszą kadencję Trumpa, kiedy to Berlin schronił się w defensywie, a wraz z objęciem urzędu przez Joe Bidena natychmiast powrócił na ścieżkę transatlantycką, wyrażając jednocześnie wyraźne wątpliwości co do trwałości alternatywnych rozwiązań, takich jak obrona czysto europejska lub francuski parasol atomowy.

Obrona transatlantycka i/lub europejska

Od marca 2025 r., podobnie jak w 2017 r., w Niemczech ponownie słychać głosy domagające się wzmocnienia „autonomii” europejskiej i europejskich strategii odłączenia się od USA. Skupiają się one jednak przede wszystkim na koalicjach chętnych, tworzonych punktowo lub w ramach „europejskiej unii obronnej” podobnie myślących członków UE i NATO. Z kolei w Polsce nawet dzisiaj europejska „autonomia”, o której wielokrotnie wspomina np. Francja, nie jest absolutnie żadnym tematem debaty, podobnie jak reformy instytucjonalne, które w interesie zdolności działania rozszerzyłyby decyzje podejmowane w EU większością głosów (tak jak domaga się tego rząd federalny w swoim porozumieniu koalicyjnym). W idealnym przypadku UE przypisuje się rolę uzupełniającą wobec NATO, aby zrównoważyć podział obciążeń z USA, zapewnić pomoc dla Ukrainy i udostępnić dodatkowe zasoby na obronę wspólnej granicy wschodniej.

Programy zbrojeniowe obu krajów są finansowane głównie z kredytów, przy czym w 2025 r. Polska zaciągnęła jeszcze większe zadłużenie niż Niemcy

Oprócz problemów kadrowych (które bez obowiązkowej służby wojskowej są trudne do rozwiązania), rzuca się w oczy również fakt, że w obu krajach program zbrojeń finansowany jest głównie z kredytów. W przypadku Polski to około 128 mld euro związane z około 450 umowami na zakup sprzętu, w Niemczech plany są około czterokrotnie wyższe. Tak więc 4,12% polskiego PKB w 2024 r. składa się w 75% ze środków regularnego budżetu polskiego Ministerstwa Obrony Narodowej, a w 25% z utworzonego w 2022 r. poza budżetowego „Funduszu Wsparcia Sił Zbrojnych”. Istnieją szacunki, zgodnie z którymi wielkość funduszu wyniesie w 2028 r. ponad 70 mld euro. Właśnie w odniesieniu do Polski pojawiają się zatem pewne wątpliwości, czy kraj ten będzie w stanie pozwolić sobie w dłuższej perspektywie na taki program zbrojeń. Chociaż dług publiczny Polski, wynoszący 55,3% PKB, jest niższy niż w Niemczech (62,5%), dynamika nowego zadłużenia jest znacznie wyższa: w 2025 r. wyniesie ona w Niemczech 2,4%, a w Polsce 6,9% PKB. Tylko specjalne przepisy w ramach programu „ReArm Europe/Readiness 2030” zapobiegły ponownemu wszczęciu procedury nadmiernego deficytu przez UE.

Zakupy zbrojeniowe w USA mają na celu zapewnienie obecności wojsk amerykańskich w Polsce

Celem Polski jest zatem o zwiększenie wpływu w UE, czemu służy również dwustronny traktat z Francją 9 maja 2025 r. Chodzi również o podjęcie środków zapobiegawczych na wypadek, gdyby zaangażowanie Stanów Zjednoczonych w Europie pod rządami Donalda Trumpa uległo zmniejszeniu – jednak bez odłączania się od USA. Powszechnie oczekuje się, że Stany Zjednoczone, pomimo obietnic Trumpa złożonych prezydentowi Polski, ograniczą swoją obecność w Europie. Jednak podjęcie odpowiednich środków zapobiegawczych szybko prowadzi do konfliktu celów. Priorytetem dla Polski jest zapewnienie obecności USA na własnym terytorium (co leży również w interesie Niemiec, ponieważ stacjonowanie wojsk amerykańskich na terenie Polski sprawia, że w razie konfliktu natychmiast stają się one stroną wojny). Służą temu zakupy uzbrojenia w USA, demonstracyjnie przeprowadzane przez wszystkie polskie rządy. Zdaniem polskiej lewicy pompowanie pieniędzy w kompleks militarno-przemysłowy USA jest jednak błędem, nawet jeśli nie kwestionuje się konieczności posiadania amerykańskiej tarczy bezpieczeństwa. Ponieważ jednak coraz mniej można polegać na amerykańskich gwarancjach, konieczne są europejskie inicjatywy,

obejmujące głębszą integrację oraz wspólną politykę obronną i zbrojeniową.

Polska lewica, Francja i Niemcy stawiają na ściślejszą współpracę europejską, aby w dłuższej perspektywie uniezależnić się od USA

Francja, a w mniejszym stopniu także Niemcy, chcą w tym sensie „odłączyć się” od USA i dążą do uniezależnienia się od nich również pod względem technologicznym. Dotyczy to zwłaszcza amerykańskich zdolności w zakresie satelitów rozpoznawczych, elektronicznego pola walki i wojny elektronicznej (tzw. „enablerów”). Całkowite zastąpienie około 100 000 amerykańskich żołnierzy i ich zdolności strategicznych w Europie wymaga jednak czasu i nakładów finansowych. Wg szacunków sekretarza generalnego NATO Marka Ruttego zajmie to od 10 do 15 lat i będzie wymagało wydatków na obronność w wysokości od 8 do 10% PKB.

3. Wspólne projekty – zalecenia i pomysły

Założeniem wspólnych niemiecko-polskich projektów i inicjatyw obronnych jest to, że współpraca obu krajów ma kluczowe znaczenie dla wiarygodności odstraszania militarnego w Europie: Bezpieczeństwo Polski jest bezpieczeństwem Niemiec – i odwrotnie. Podczas gdy w ostatnich dziesięcioleciach w misjach stabilizacyjnych NATO powszechną praktyką było stosowanie opcji opt-in i opt-out, zbiorowa obrona opiera się na dobrowolnym zobowiązaniu wszystkich stron. Wymaga to zarówno zdolności, jak i zbiorowej gotowości do działania. Wymaga to również kompensacyjnego podziału obciążeń, ponieważ chociaż zagrożenie ze Wschodu jest postrzegane wspólnie, ryzyko i obciążenia drastycznie maleją im dalej ze Wschodu na Zachód.

Współpraca obu krajów ma na celu stworzenie wiarygodnego środka odstraszania militarnego

Równie ważne jak praktyczne środki są przy tym symboliczne działania mające na celu wykazanie zmiany nastawienia. Te pierwsze zostały wspomniane w polsko-niemieckim Planie Działania z lipca 2024 r., jednak raczej w sposób ogólny, tak jak „Będziemy wzmacniać interoperacyjność i standaryzację naszych zdolności obronnych oraz zwiększać zdolności produkcyjne i rozwijać inwestycje naszych przemysłów obronnych. Musimy zająć się niedoborami powyższych zdolności oraz wspierać konkurencyjność naszych przemysłów obronnych. W tym celu zacieśnimy współpracę dwustronną”. Nasuwają się tutaj następujące konkretne projekty.

1. Umożliwienie wspólnego finansowania

W marcu 2025 r. UE złagodziła ograniczenia w ramach programu ReArm Europe/Readiness 2030, ale nie zniósła ich całkowicie, ponieważ finansowanie projektów zbrojeniowych – w tym priorytetowych projektów programu SAFE – pozostaje ostatecznie w gestii państw członkowskich. Biorąc pod uwagę pilną potrzebę wzmocnienia odstraszania na wschodniej flance NATO oraz problemy finansowe w tym regionie, wskazane jest wyemitowanie wspólnych europejskich papierów dłużnych na wzór funduszu Corona-NextGenerationEU – oraz wycofanie się rządu federalnego z zastrzeżeń w tej sprawie. Chociaż Polska jest największym beneficjentem programu kredytowego SAFE UE o wartości 150 mld euro, z którego ma uzyskać 45 mld euro, to jednak osiąga korzyść jedynie z niższych stóp procentowych UE na rynku kredytowym. Jeśli ogłasza się „Zeitenwende” i przeznacza na ten cel 100 mld euro „funduszu specjalnego” w postaci długu, a następnie w drugim etapie w 2025 r. znosi wszelkie limity zadłużenia na wydatki obronne, nie powinno się dziwić, gdy znacznie bardziej narażone kraje sąsiednie zaczną zadawać pytanie, dlaczego w UE nadal panuje niemieckie ortodoksyjne podejście do sfery fiskalnej przy wsparciu własnych wysiłków obronnych z wykorzystaniem znacznie bardziej ograniczonych środków finansowych.

2. Nowe dopasowanie NATO

NATO do dziś pozostaje sojuszem o charakterze zachodnim, chociaż od 2014 r., a najpóźniej od 2022 r., jego racja stanu znajduje się na wschodzie. Oprócz stałego stacjonowania znacznych sił bojowych wymaga to również utworzenia tam struktur dowodzenia, rozpoznania i obrony powietrznej – aby, podobnie jak w przypadku obrony wysuniętej z czasów zimnej wojny, zapewnić, że atak w tym regionie będzie niemalże automatycznie traktowany jako atak na wszystkich. Akt podstawowy NATO-Rosja z 1997 r., na mocy którego wschodnie kraje przystępujące do UE uzyskały de facto niższy status bezpieczeństwa, jest nieaktualny – i łącznie z ograniczeniami dotyczącymi broni jądrowej powinien być za taki uznany oficjalnie.

3. Rozbudowa logistyki

Niemcy są centralnym punktem logistyki wojskowej na naszym kontynencie; to stąd musi odbyć się transfer większości z 800 000 żołnierzy przewidzianych w modelu NATO New Force Model dla wschodniej flanki. Ma to kluczowe znaczenie dla obrony Polski. W ramach swoich krajowych odpowiedzialności w tym zakresie Holandia, Niemcy i Polska uzgodniły na początku 2024 r. utworzenie „korytarza wzorcowego” dla przemieszczania dużych formacji. Kolejnym projektem, który od lat jest omawiany w NATO, ale z powodu braku finansowania pozostaje w fazie planów, jest „Central European Pipelinesystem” (CEPS) służący do zaopatrzenia w paliwo. System ten nadal kończy się na dawnej granicy między Niemcami Wschodnimi a Zachodnimi i w interesie bezpieczeństwa zaopatrzenia wojskowego należałoby go pilnie rozszerzyć na wschód.

4. Zintensyfikowanie współpracy i integracji sił zbrojnych

Wspólne ćwiczenia są podstawą poprawy interoperacyjności niemieckich i polskich sił zbrojnych. Kolejnym – i bardziej ambitnym – krokiem jest wzajemna integracja formacji obu krajów. Zostało to uzgodnione w 2015 r.: do 2020 r. miało nastąpić „cross attachment” 41. Brygady Pancernej Bundeswehry i 10. Brygady Pancernej Wojska Polskiego. Projekt ten nie doszedł do skutku – między innymi z powodu dystansu, jaki ówczesny rząd PiS zachowywał wobec Niemiec, oraz z powodu jego upartego podkreślania własnej siły. Należy dążyć do podjęcia kolejnej próby, nawet jeśli Polska dysponuje obecnie trzema różnymi typami czołgów, co stwarza dodatkowe problemy operacyjne.

5. Wzmocnienie bazy technologicznej

Nie należy oczekiwać, że w przewidywalnym czasie uda się stworzyć jednolity europejski rynek sprzętu wojskowego ze wspólnymi zamówieniami. Dominują bowiem egoizmy narodowe i jednostronne postępowania. W formacie E5 powstała wprawdzie koalicja państw gotowych do współpracy w zakresie polityki zbrojeniowej, w skład której wchodzi Niemcy, Francja, Wielka Brytania, Włochy i Polska, jednak brakuje jej instytucjonalnego zaplecza. Podczas posiedzenia Niemiecko-Francuskiej Rady Ministrów w sierpniu 2025 r. grupa niemieckich i francuskich ekonomistów przedstawiła propozycje, które w kontekście Trójkąta Weimarskiego mogłyby być również rozważane jako projekty trójstronne. Według informacji podanych przez dziennik Frankfurter Allgemeine Zeitung opowiadają się oni za utworzeniem „centrum badawczego europejskiej gospodarki obronnej”, które miałoby pełnić funkcję doradczą w zakresie zaopatrzenia i organizacji przemysłowej europejskiego przemysłu obronnego. Ponadto, wzorem amerykańskiej Agencji Zaawansowanych Projektów Badawczych Departamentu Obrony (DARPA), powinna powstać agencja badawcza, z zapewniwym dobrym zapleczem finansowym, której zadaniem byłoby opracowywanie przełomowych rozwiązań technicznych.

6. Satelity, oprogramowanie i drony: wykorzystanie start-upów jako wspólnej szansy

W swoich zakupach zbrojeniowych Niemcy i Polska stawiają się jednakowo, ale bez wzajemnej koordynacji, na zaawansowane systemy uzbrojenia, co odpowiada utrwalonemu obrazowi konwencjonalnego prowadzenia wojny. Braki w zdolnościach istnieją jednak przede wszystkim w obszarach komunikacji satelitarnej i rozpoznania satelitarnego, wojny elektronicznej, a także, co szczególnie aktualne, w zakresie wojny z użyciem dronów. Tymczasem należałoby szybciej i bardziej systematycznie analizować doświadczenia z wojny na Ukrainie a płynące z nich wnioski wdrażać w praktyce zakupowej. Na przykładzie Ukrainy widać szanse dla start-upów, a tym samym dla programów wsparcia współpracy niemiecko-polskiej skierowanych dla innych podmiotów niż podejrzliwie chronieni krajowi liderzy (na przykład Polska jest członkiem Europejskiej

Agencji Kosmicznej ESA, ale w przeciwieństwie do Rumunii nie uczestniczy w projekcie rakiety nośnej Ariane 6). W przypadku dronów dotyczy to – jak nagle ujawniło się 10 września 2025 r., kiedy co najmniej 19 dronów bez większych przeszkód wtargnęło w polską przestrzeń powietrzną – nie tylko rozpoznania, ale także odpowiednich i niedrogich środków przeciwdziałania w postaci „muru anty-dronowego” Komisji Europejskiej. Ponieważ ze względu na krótki cykl życia nie ma możliwości utrzymywania dużych zapasów dronów, potrzebne są tutaj innowacyjność i elastyczność – w zasadniczo nowym obszarze działania, który rewolucjonizuje dotychczasowe wyobrażenia o wojnie, a przynajmniej stanowi ich istotne uzupełnienie.

4. Źródła i literatura uzupełniająca

Ålander, Minna (2023): The role of Germany and Poland in European defence: Tensions and opportunities, Helsinki (Finnish Institute of International Affairs), Comment 8/2023, w: <https://fiia.fi/en/publication/the-role-of-germany-and-poland-in-european-defence#site-header>

Barry, Ben i Douglas Barrie, Henry Boyd, Nick Childs, Michael Gjerstad, James Hackett, Fenella McGerty, Ben Schreier, Tom Waldwyn (2025): Defending Europe Without the United States: Costs and Consequences, Londyn (Międzynarodowy Instytut Studiów Strategicznych), raport badawczy IISS, maj 2025 r.

Besch, Sophia (2025): How must Europe reorganize its conventional defense? Waszyngton (Brookings), 17 czerwca 2025 r., w: www.brookings.edu/articles/how-must-europe-reorganize-its-conventional-defense

Beznosiuk, Maksym (2025): Russia's hybrid war on NATO's Eastern Flank quietly escalates, 13 czerwca 2025 r., w: <https://neweasterneurope.eu/2025/06/13/russias-hybrid-war-on-natos-eastern-flank-quietly-escalates>

Boyse, Matt (2023): Breaking the German-Polish deadlock, 5 maja 2023 r., w: <https://www.gisreportsonline.com/r/germany-poland-relations/>

Broszkowski, Roman (2022): Poland's left charts its own path over Russia's war in Ukraine, 28 maja 2022 r., w: <https://notesfrompoland.com/2022/05/28/polands-left-charts-its-own-path-over-russias-war-in-ukraine>

Czachur, Waldemar i Peter Oliver Loew (2024): Arbeitspapier XXXV der Kopernikus-Gruppe: Mehr Mut zu Gemeinsamkeit. Sicherheit in den deutsch-polnischen Beziehungen (Dokument roboczy XXXV grupy Kopernik: Więcej odwagi do wspólnotowości. Bezpieczeństwo w stosunkach niemiecko-polskich), Warszawa, Darmstadt, 27 czerwca 2024 r.

Czachur, Waldemar i Peter Oliver Loew, Agnieszka Łada-Konnefał, Beate Ociepka, Bastian Sendhardt (2022): Kriegerische Nachbarschaft? Wie der Krieg den deutsch-polnischen Dialog prägt (Wojownicze sąsiedztwo? Jak wojna wpływa na dialog niemiecko-polski), Niemiecki Instytut Spraw Polskich, Darmstadt / Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2022

Dembinski, Matthias i Hans-Joachim Spanger (2025): Die Zukunft der NATO: Länderstudie Deutschland. Die NATO im Zeichen von Ukraine-Krieg und Donald Trump (Przyszłość NATO: studium przypadku Niemiec. NATO w obliczu wojny na Ukrainie i Donalda Trumpa),

Potencjalną przeszkodą dla polsko-niemieckiej współpracy w zakresie bezpieczeństwa jest skłonność nowego prezydenta Polski Karola Nawrockiego do zdecydowanego odcinania się nie tylko od Rosji (i Ukrainy), ale także, zgodnie z linią swojego mentora Jarosława Kaczyńskiego, od Niemiec. Wyraża się to na przykład w ponownym zgłoszeniu roszczeń reparacyjnych, które rzekomo miałyby służyć jako podstawa „prawdy i dobrych stosunków”. Donald Tusk udzielił na to odpowiedniej odpowiedzi 1 września 2025 r.: „Musimy rozumieć, kto jest wrogiem, a kto jest sojusznikiem”. Wizerunek wroga przedstawiony przez prezydenta może jednak sparaliżować polską politykę bezpieczeństwa, biorąc pod uwagę współdzieloną z rządem odpowiedzialność w tym obszarze. Może on również doprowadzić do podziału NATO, co z wielką satysfakcją zostało już odnotowane przez Moskwę.

Bonn (Fundacja im. Friedricha Eberta), czerwiec 2025 r., w: <https://library.fes.de/pdf-files/international/22142.pdf>

Dembinski, Matthias (2021): Wie Deutschland die Zukunft der NATO sieht: notwendig aber reparaturbedürftig (Jak Niemcy postrzegają przyszłość NATO: konieczna, ale wymagająca naprawy), w: Matthias Dembinski i Caroline Fehl (wyd.), Atlantische Zukünfte. Eine vergleichende Analyse nationaler Debatten über die Reform der NATO (Przyszłości Atlantyku. Analiza porównawcza krajowych debat dotyczących reformy NATO), Bonn (Fundacja im. Friedricha Eberta), czerwiec 2021 r., s. 46-51

Deutsch-Polnischer Aktionsplan (Polsko-niemiecki plan działania), 19 lipca 2024 r., w: <https://polen.diplo.de/pl-de/02-the-men/2667488-2667488>

Dowell, Stuart (2025): Poland trades on German guilt while relying on German security, TVP World, 1 września 2025 r., w: [tvpworld.com/88667579/poland-demands-german-war-reparations-despite-reliance-on-germany-for-security](https://www.tvpworld.com/88667579/poland-demands-german-war-reparations-despite-reliance-on-germany-for-security)

Eine Agenda für das Comeback Kerneuropas (2025): Unabhängige Wissenschaftler haben im Auftrag der Regierungen Empfehlungen für den deutsch-französischen Ministerrat erarbeitet (Program powrotu twardego jądra Europy: Niezależni Naukowcy opracowali na zlecenie rządów zalecenia dla niemiecko-francuskiej Rady Ministrów), Frankfurter Allgemeine Zeitung, 28 sierpnia 2025 r.

Embree, Jordan i Wilson Beaver (2025): Next Steps in U.S.–Polish Strategic Cooperation, The Heritage Foundation, Backgrounder, nr 3926, 29 sierpnia 2025 r., w: www.heritage.org/global-politics/report/next-steps-us-polish-strategic-cooperation

Finer, Jon i David Shimer (2025): Ukraine's Drone Revolution. And What America Should Learn From It, Foreign Affairs, 7 lipca 2025 r., w: www.foreignaffairs.com/russia/ukraines-drone-revolution

Freytag, Bernd i Markus Frühauf, Jonas Jansen, Julia Löhr (2025): Folgen des NATO-Ziels: Deutschland geht in die Rüstungsoffensive (Konsequenzen des NATO-Ziels: Niemcy przechodzą do ofensywy zbrojnej), Frankfurter Allgemeine Zeitung, 2 lipca 2025 r., w: www.faz.net/aktuell/wirtschaft/folgen-des-nato-ziels-wie-deutschland-nun-in-die-ruestungsoffensive-geht-110569788.html

Górski, Michał (2025): New K2PL for Poland, billions for ammo, 4 lipca 2025 r., w: <https://defence24.com/armed-forces/east-front-new-s-52-new-k2pl-for-poland-billions-for-ammo>

Gotkowska, Justyna i Łukasz Maślanka (2025): A Strategy for Europe from National Perspectives: Poland, Berlin (Deutsche Gesellschaft für Auswärtige Politik, DGAP Memo 23), marzec 2025 r., w: <https://dgap.org/en/research/publications/strategy-europe-national-perspectives-poland>

Haszczyński, Jerzy (2025): Niemiecka broń zamiast reparacji. Nie tędy droga do pojednania, Rzeczpospolita, 16 września 2025 r., w: www.rp.pl/komentarze/art43020411-jerzy-haszczyński-niemiecka-bron-zamiast-reparacji-nie-tedy-droga-do-pojednania

How drones change everything, and nothing (2025): Meduza's in-depth examination of Russian-Ukrainian unmanned warfare and where it's leading this bloody conflict, 13 czerwca 2025 r., w: https://meduza.io/en/feature/2025/06/13/how-drones-change-everything-and-nothing?utm_source=email&utm_medium=briefly&utm_campaign=2025-06-13&mc_cid=8d5d0a1bde&mc_eid=1dfbc82950

Ischinger, Wolfgang i Judith Gough, Gabriellus Landsbergis, Serge Schmemann (2025): „Doubt Has Crept In”: Three European Diplomats on Trusting America, The New York Times, 12 maja 2025 r., w: www.nytimes.com/2025/05/12/opinion/us-europe-trump-relationship.html

Iwański, Tadeusz (2024): In the spiral of misperceptions. Polish-Ukrainian relations with the backdrop of Russian invasion, 4 grudnia 2024 r., w: <https://neweasterneurope.eu/2024/12/04/in-the-spiral-of-misperceptions-polish-ukrainian-relations-with-the-backdrop-of-russian-invasion>

Katkowski, Krzysztof (2023): In Poland, the Left Battles the Far Right and Russian Imperialism, 14 października 2023 r., w: <https://jacobin.com/2023/10/poland-elections-lewica-razem-law-and-justice-far-right-ukraine>

Katsioulis, Christos, et. al. (2025): Security Radar 2025. Europe – Lost in Geopolitics, Wiedeń (FES Regional Office for International Cooperation), luty 2025 r., w: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/wien/21865.pdf>

Kirch, Anna-Lena i Monika Sus (2021): Polish–German Cooperation in Security and Defence: Falling short of potential or doomed to be fragile? W: Elżbieta Opiłowska, Monika Sus (wyd.), Poland and Germany in the European Union: The Multidimensional Dynamics of Bilateral Relations, Londyn (Routledge).

Kozioł, Aleksandra (2025): SAFE Gives New Impetus to EU Security and Defence, Warszawa (Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, PISM Spotlight, nr 38), 29 maja 2025 r.

Kucharczyk, Jacek i Agnieszka Łada-Konefał (2024): Hoffnung und Krise: Die öffentliche Meinung zu den gegenseitigen Beziehungen und den gemeinsamen Herausforderungen. Deutsch-Polnisches Barometer 2024 (Nadzieja i kryzys: opinia publiczna na temat wzajemnych relacji i wspólnych wyzwań. Barometr niemiecko-polski 2024), Instytut Spraw Publicznych, Warszawa / Niemiecki Instytut Spraw Polskich, Darmstadt 2024

Kucharczyk, Jacek i Agnieszka Łada-Konefał (2023): Der deutsche und der polnische Blick auf die russische Aggression gegen die Ukraine. Deutsch-Polnisches Barometer (Niemieckie i polskie spojrzenie na

rosyjską agresję wobec Ukrainy. Barometr niemiecko-polski), raport badawczy czerwiec 2023, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa / Niemiecki Instytut Spraw Polskich, Darmstadt 2023

Lang, Kai-Olaf (2024): Doomed to conflict or a marriage of convenience? The future of German and Polish Eastern Policies, w: Balcer, Adam (wyd.), A new opening? German-Polish cooperation and the war in Ukraine, Wrocław, s. 5-13.

Lasoń, Marcin (2016): Polsko-niemiecka współpraca wojskowa w drugiej dekadzie XXI w., Krakowskie Studia Międzynarodowe, tom 13, 2016, nr 2, s. 57-71.

Lepiarz, Jacek (2025): Poland navigates balancing act between US, Europe, 11 marca 2025 r., w: www.dw.com/en/poland-navigates-balancing-act-between-us-europe/a-71884060

Le Quiniou, Romain i Malwina Talik, Sebastian Schäffer (2024): Will the France–Germany–Poland “Weimar Triangle” Be Europe’s New Powerhouse? 9 maja 2024 r., w: www.fairobserver.com/world-news/will-the-france-germany-poland-weimar-triangle-be-europes-new-powerhouse

Locke, Stefan (2025): Einsatz in Polen: „Das Luftkriegspotential Russlands ist enorm vielfältig“ (Misja w Polsce: „Potencjał Rosji w zakresie wojny powietrznej jest niezwykle różnicowany”), Frankfurter Allgemeine Zeitung, 12 czerwca 2025 r., w: www.faz.net/aktuell/politik/ausland/einsatz-in-polen-wie-die-bundeswehr-den-flughafen-rzeszow-schuetzt-110530329.html

Majmurek, Jakub (2025): „Twierdza Ukraina” to optymalne rozwiązanie spośród tych leżących na stole [rozmowa] (Rozmowa z Danielem Szeligowskim, specjalistą ds. Ukrainy w PISM), 21 sierpnia 2025 r., w: <https://krytykapolityczna.pl/swiat/rozmowy-usa-rosja-ukraina-trump-putin-rozejm>

Marcinek, Krystyna i Scott Boston (2025): Polish Armed Forces Modernization. A New Cornerstone of European Security? Rand Research Report, 29 maja 2025 r.

Maulny, Jean-Pierre (2023): The Impact of the War in Ukraine on the European Defence Market, Institut des Relations Internationales et Stratégiques, Policy Paper, wrzesień 2023, w: www.iris-france.org/wp-content/uploads/2023/09/19_ProgEuropeIndusDef_JPMaulny.pdf

Müller, Björn (2025): Zeitenwende auf polnisch („Zeitenwende” po polsku), 30 czerwca 2025 r., w: www.reservistenverband.de/magazin-loyal/zeitenwende-auf-polnisch

Müller, Björn (2024): Wehrkooperation zwischen Deutschland und Polen (Współpraca wojskowa między Niemcami a Polską), 10 maja 2024 r., w: www.reservistenverband.de/magazin-loyal/wehrkooperation-deutschland-polen

Nationale Sicherheitsstrategie (2023): Wehrhaft. Resilient. Nachhaltig. Integrierte Sicherheit für Deutschland (Strategia narodowego bezpieczeństwa: Gotowość bojowa. Odporność. Zrównoważony rozwój. Zintegrowane bezpieczeństwo dla Niemiec), w: <https://www.nationale-sicherheitsstrategie.de/Sicherheitsstrategie-DE.pdf>

Nawrocki, Karol (2025): Commemoration of the 86th anniversary of the outbreak of World War II. Address of the President at Westerplatte, 1 września 2025 r., w: www.president.pl/news/commemoration-of-the-86th-anniversary-of-the-outbreak-of-world-war-ii,106332

Pacuta, Paulina (2025): Wzmacnianie obronności idzie za wolno. Europa wciąż nie dogania produkcji zbrojeniowej Rosji, 20 września 2025 r., w: <https://oko.press/wzmacnianie-obronnosci-europa-dzialania-rosja>

Palowski, Jakub (2025): Poland and Germany: Effective Defensive Effort Only Through Collaboration? 3 lipca 2025 r., w: <https://defence24.com/defence-policy/poland-and-germany-effective-defensive-effort-only-through-collaboration-opinion>

Palowski, Jakub (2024): Joint Polish-German Defensive Effort? Berlin Must Put in More Work, 5 lipca 2024 r., w: <https://defence24.com/defence-policy/joint-polish-german-defensive-effort-berlin-must-put-in-more-work>

Perry, Dan i Mihai Razvan Ungureanu (2025): NATO must pivot East – or risk irrelevance. History is littered with alliances that failed to adapt – so NATO must reorient to the East, where threats are real and commitments strongest, 23 czerwca 2025 r., w: <https://neweasterneurope.eu/2025/06/23/nato-must-pivot-east-or-risk-irrelevance>

Pęziół, Anna i Anna Borucka (2025): Polish Armed Forces in National Strategic Documents and Defence Expenditure Perspectives, European Research Studies Journal, tom 28, nr 2, 2025, s. 326-343.

Piekarski, Michał (2025): Lekcje z nocy dronów. Czym strzelać, jak alarmować i jak informować? (Wnioski z nocy dronów. Czym strzelać, jak alarmować i jak informować?) 19 września 2025 r., w: <https://oko.press/lekcie-z-nocy-dronow-piekarski>

Pietrewicz, Oskar (2024): Poland and South Korea Should Further Develop Security Cooperation, Polish Institute of International Affairs, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych (PISM Policy Paper, nr 6), 28 października 2024 r., w: www.pism.pl/publications/poland-and-south-korea-should-further-develop-security-cooperation

Poland, Germany pledge closer ties on defence, border security, 7 maja 2025 r., w: www.polskieradio.pl/395/7785/artykul/3520579,poland-germany%C2%A0pledge%C2%A0closer%C2%A0ties-on-defence-border-security

Poland Leads in Military Equipment Production, 3 września 2025 r., w: www.gov.pl/web/primeminister/poland-leads-in-military-equipment-production

Poland's Pioneering Role in NATO's Integrated Air and Missile Defense (2025): Leveraging IBCS and the European Sky Shield Initiative for Multi-Domain Command and Control in 2025, 17 maja 2025 r., w: <https://debuglies.com/2025/05/17/polands-pioneering-role-in-natos-integrated-air-and-missile-defense-leveraging-ibcs-and-the-european-sky-shield-initiative-for-multi-domain-command-and-control-in-2025>

Puto, Kaja (2025): Mamy podstawy, by wierzyć, że Europa zapewni sobie bezpieczeństwo [wywiad z Aleksandrą Koziół, ekspertką ds. bezpieczeństwa europejskiego w PISM], 21 lutego 2025 r., w: <https://krytykapolityczna.pl/swiat/mamy-podstawy-by-wierzyc-ze-europa-zapewni-sobie-bezpieczenstwo-rozmowa>

Rožević, Adam (2022): Overview of developments and processes in Europe and European countries in 2022 Q4. Cooperation between Poland and South Korea in defence industry, Vilnius (Geopolitics and Security Studies Center), 29 grudnia 2022 r., w: www.gssc.lt/en/publication/overview-of-developments-and-processes-in-europe-and-european-countries-in-2022-q4-cooperation-between-poland-and-south-korea-in-defence-industry

Sklenár, Martin (2025): A Stronger Europe: Building Defence for Uncertain Times, GLOBSEC Future Security and Defence Council, maj 2025 r., w: www.globsec.org/sites/default/files/2025-06/A%20Stronger%20Europe%20-%20Building%20Defence%20for%20Uncertain%20Times%20ver3%20web.pdf

Spanger, Hans-Joachim (2025): Die Zukunft der NATO. Länderstudie Polen (Przyszłość NATO. Studium przypadku Polski), Bonn (Fundacja im. Friedricha Eberta), czerwiec 2025 r., w: <https://library.fes.de/pdf-files/international/22142.pdf>

Spanger, Hans-Joachim (2021): Polen und die Stärkung der Ostflanke (Polska i wzmocnienie wschodniej flanki), w: Matthias Dembinski i Caroline Fehl (wyd.), Atlantische Zukünfte. Eine vergleichende Analyse nationaler Debatten über die Reform der NATO (Przyszłości Atlantyczne. Analiza porównawcza krajowych debat dotyczących reformy NATO), Bonn (Fundacja im. Friedricha Eberta), czerwiec 2021, s. 65-70

Spatafora, Giuseppe (2025): Fit for Purpose? Reforming NATO in the age of Trump 2.0, Paryż (European Union Institute for Security Studies, Brief 13), czerwiec 2025, w: www.iss.europa.eu/publications/briefs/fit-purpose-reforming-nato-age-trump-20

Strategia bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, 25 lipca 2025 r., w: www.gov.pl/web/premier/strategia-bezpieczenstwa-narodowego-rzeczypospolitej-polskiej

Szatkowski, Tomasz (2025): Indispensable Lynchpin or Irrelevant Symbolism? Polish-US Defence Relations and the Second Trump Presidency, Bruksela (Vrije Universiteit, Centrum Bezpieczeństwa, Dyplomacji i Strategii, CSDS Policy Brief 12), 29 kwietnia 2025 r., w: <https://csds.vub.be/publication/indispensable-lynchpin-or-irrelevant-symbolism-polish-united-states-defence-relations-and-the-second-trump-presidency>

Szcześniak, Agata (2025): „Rośnie przekonanie o Polsce jako kraju nie-stabilnym”. Smolar o nieobecności Polski w Waszyngtonie, 19 sierpnia 2025 r., w: <https://oko.press/rosnie-przekonanie-o-polsce-jako-kraju-nie-stabilnym-smolar-o-nieobecnosci-polski-w-waszyngtonie>

The International Institute for Strategic Studies (2025): Progress and Shortfalls in Europe's Defence: An Assessment, Londyn (IISS Strategic Dossier), wrzesień 2025 r.

Troost, Arthur (2025): Kto zapłaci za zbrojenia NATO, a kto na nich zarobi? 7 lipca 2025 r., w: <https://krytykapolityczna.pl/swiat/kto-zapla-ci-za-zbrojenia-nato>

Troost, Arthur (2025): Zbrojenie Europy to w równej mierze szansa i zagrożenie, 12 marca 2025 r., w: <https://krytykapolityczna.pl/swiat/zbrojenie-europy-to-w-rownej-mierze-szansa-i-zagrozenie>

Tusk, Donald (2025): No more war. Only the strong, the wise and the united will not yield to anyone. Ceremony of the 86th anniversary of the outbreak of World War II at Westerplatte, 1 września 2025 r., w: www.gov.pl/web/premier/nigdy-wiecej-wojny-tylko-silni-madrzy-i-zjednoczeni-nikomui-nie-ulegniemy

Varma, Tara (2025): Beyond the NATO summit, key questions remain for European security, Waszyngton (Brookings), 26 czerwca 2025 r., w: www.brookings.edu/articles/beyond-the-nato-summit-key-questions-remain-for-european-security

Verantwortung für Deutschland (2025): Koalitionsvertrag zwischen CDU, CSU und SPD (Odpowiedzialność za Niemcy: Umowa koalicyjna między CDU, CSU i SPD), 21. kadencja niemieckiego Bundestagu, 6 maja 2025 r., w: www.spd.de/fileadmin/Dokumente/Koalitionsvertrag2025_bf.pdf

Wallander, Celeste A. (2025): Beware the Europe You Wish For. The Downsides and Dangers of Allied Independence, Foreign Affairs, 24 czerwca 2025 r., w: www.foreignaffairs.com/europe/beware-europe-you-wish-wallander

Warsaw Security Forum (2025): #DividedWeFall, Warsaw Security Forum Annual Report, in: <https://warsawsecurityforum.org/wsf2025/report>

Wójcik, Piotr (2025): Albo tanio, albo dobrze. Bezpieczeństwo Polski wymaga skoku technologicznego, 28 marca 2025 r., w: <https://krytykapolityczna.pl/gospodarka/albo-tanio-albo-dobrze-bezpieczenstwo-polski-wymaga-skoku-technologicznego>

Zentrum Liberale Moderne, Berlin, Ośrodek Studiów Wschodnich (OSW), Warszawa, wyd. (2024): The Russian Challenge. A Polish-German expert paper for a new Russia policy, w: www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-report/2024-12-18/russian-challenge

O autorze

Dr Hans-Joachim Spanger jest naukowcem stowarzyszonym w Instytucie Leibniza ds. Badań nad Pokojem i Konfliktami (PRIF). Do 2016 r. był tam kierownikiem programu i zastępcą dyrektora wykonawczego. Jego badania koncentrują się na bezpieczeństwie europejskim, wspieraniu demokracji i Rosji.

Współpraca polsko-niemiecka w zakresie polityki bezpieczeństwa: warunki, stanowiska, projekty

Z serii „W polu oddziaływania niemieckich i polskich interesów”

W Polsce już od 2014 roku zdawano sobie sprawę z zagrożenia agresją militarną ze strony Rosji. Odzwierciedla to stała realizacja celów NATO (od 2014 roku 2% PKB, od 2025 roku 5% na wydatki wojskowe). W Niemczech dopiero po pełnej inwazji Rosji na Ukrainę w 2022 r. nastąpiła zmiana myślenia i drastycznie zwiększono wydatki na cele wojskowe (najpierw w 2022 r. poprzez specjalny fundusz, a następnie w 2025 r. poprzez zawieszenie hamulca zadłużenia).

Również w polskiej i niemieckiej debacie na temat bezpieczeństwa istnieją znaczące różnice, które niosą potencjał konfliktu. W Polsce istnieje ponadpartyjny konsensus co do zagrożenia ze strony Rosji i konieczności pokonania jej, a następnie zmiany reżimu. Stanowisko niemieckich partii wobec Rosji jest znacznie bardziej zróżnicowane. Polskie władze krytycznie oceniają przede wszystkim dotychczasowe próby zbliżenia rządu federalnego z Rosją pod hasłem „zmiana poprzez handel”. Panuje zgoda co do kluczowej roli NATO, przy czym Polska kładzie większy nacisk na udział Stanów Zjednoczonych.

Jako wschodni członek UE, graniczący bezpośrednio z Ukrainą, Białorusią i Rosją, Polska jest narażona na większe zagrożenie niż Niemcy. Celem wspólnej polityki bezpieczeństwa jest jednak sprawiedliwy podział obciążeń i połączenie sił zbrojnych, a tym samym osiągnięcie wiarygodnego potencjału odstraszania. Współpraca obu krajów musi zostać zintensyfikowana m.in. w zakresie finansowania obrony, logistyki, współpracy sił zbrojnych i rozwoju nowych technologii wojskowych.

Więcej publikacji Fundacji im. Friedricha Eberta można znaleźć tutaj:

➔ www.fes.de/publikationen